तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोगको अवस्था

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन विभाग स्नातकोत्तर तह (एम्.एड्.) दोश्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको निम्ति प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

निराजन तिवारी

त्रि.वि.वि दर्ता नं. : ९-१-२४०-३१३-२००४

परीक्षा रोल नं. : २४०००४७/०६७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय

पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन विभाग सप्तगण्डकी

बहुमुखी क्याम्पस भरतपुर, चितवन

२०७०

पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन विभाग

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र संकाय सप्तगण्डकी बहुमुखी क्याम्पस, पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभाग स्नातकोत्तर तहका शोधकर्ता निराजन तिवारीद्वारा **तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोगको अवस्था"** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयारगर्नु भएको हो । निजबाट तयार पारिएको यस अध्ययनबाट म सन्तुष्ट छु र यसको मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

उप.प्राध्यापक.होमनाथ सापकोटा

(शोध निर्देशक)

पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभाग

सप्तगण्डकी बहुमुखी क्याम्पस

भरतपुर, चितवन

मितिः- २०७०/०५/०२

कृतज्ञता ज्ञापन

चितवन जिल्ला भण्डारा स्रोत केन्द्र अन्तर्गतको वनस्पती राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालयमा तामाङ मातृभाषाको पाठ्यक्रमको प्रयोगको अवस्था शीर्षकको शोधपत्र प्रस्तावना कार्य देखि अन्त्यसम्म आफ्नो अमुल्य समय दिई आवश्यक निर्देशन, सल्लाह, सुझाव एवम् प्रेरणा प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु उप-प्राध्यापक होमनाथ सापकोटा प्रति हृदयदेखी आभार व्यक्त गर्दछु । आफ्नो व्यस्त समयका वावजुद यस अनुसन्धान कार्यमा आवश्यक सूझाव र सल्लाह प्रदान गर्नुहुने पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभागका विभागीय प्रमुख कुवेरनाथ शर्मा प्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

अनुसन्धानको क्रममा आवश्यक सूचनाहरु उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुर्ने अध्ययन क्षेत्र विद्यालयका प्रधानाध्यापक शिक्षक, शिक्षिका, अभिभावकहरु, विद्यार्थीहरु, स्रोत व्यक्ति तथा विभिन्न जात-जातिका व्यक्तिहरुलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । अनुसन्धान कार्य गर्ने क्रममा सहयोग लिइएका र साभार गरिएका विभिन्न पाठ्यसामग्रीका लेखक तथा अनुसन्धानकर्ता र रचनाकार प्रति आभार प्रकट गर्दछु । भौतिक तथा आर्थिक सहयोग गरि उच्च शिक्षा सम्म पढ्ने अवसर दिनुहुने श्रद्धेय मातापिता डोलराज तिवारी, भगवती तिवारीप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यसै गरी पढाईमा हौसला प्रदान गर्ने दाजु,भाउजु किरण तिवारी, रीमा तिवारी (चापागाई) लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । शोधपत्र लेखन कार्यमा सहयोग गर्नुहुने सहपाठी मित्रहरु कृष्णप्रसाद, राजकुमार, विरेन्द्रलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शोधपत्रलाई मूर्त रुप दिन लेखन कार्यमा र शुद्धाशुद्धिमा सहयोग पुर्‍याउने पौडेल टाईपिङ सेन्टर परिवारलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शोधसार

नेपालमा प्रचलनमा आएका विभिन्न मातृभाषाहरु मध्ये तामाङ भाषा पनि एक हो । वि.स. २०६८ सालको जनगणना अनुसार नेपालमा तामाङ भाषिक ५.१ प्रतिशत रहेका छन् । विद्यालयतहमा पनि तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोग भएको पाइन्छ । यो अध्ययन तामाङ मातृभाषाको प्रयोगको अवस्थामा केन्द्रित छ ।

यस अध्ययनले तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको औचित्य खोजी गर्ने, तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोगको अवस्था पहिचान गर्ने तथा तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रम प्रयोगमा सरोकारवालाको भूमिका पत्ता लगाउने उद्देश्य राखेको थियो । यो अध्ययन पूर्वी चितवन स्थित भण्डारा स्रोत केन्द्र अन्तर्गतको राष्ट्रिय प्रथमिक विद्यालय दुवीचौर पिप्लेमा केन्द्रित थियो । विद्यालयका प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा स्रोत व्यक्तिलाई अध्ययनमा संलग्न गरिएको थियो । सूचना संकलनको लागि खुल्ला प्रश्नावली फारम, अर्न्तवार्ता प्रश्नावली, कक्षा अवलोकन जस्ता साधनको प्रयोग गरिएको थियो ।

अध्ययन क्षेत्रमा तामाङ भाषाभाषी समुदायका बालबालिकाको बाहुल्यता रहेको देखियो । स्थानीय रुपमा तामाङ मातृभाषाको पाठ्यक्रम निर्माण नभएको पाइयो तर पनि सिंहबहादुर तामाङ योञ्जनद्वारा लिखित तामाङ भाषा कक्षा १ र २ प्रयोगमा रहेको पाइयो । तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोग गर्ने सन्दर्भमा केही पूर्व तयारी गरेको पाइयो । पूर्व तयारीका रुपमा व्यवस्थापन समितिमा छलफल र शिक्षकलाई अभिमुखीकरण तालिम प्रदान गरिएको थियो । विद्यालयमा तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोगका क्रममा जिल्ला शिक्षा कार्यालय चितवन नेपाल तामाङ घेदुङ चितवनले सहयोग गरेको पाइयो । तामाङ मातृभाषा विषय अध्यापन गर्दा बालबालिकाले निकै चासो राखेको पाइयो । नेपाली भाषामा प्रश्न सोध्दा नबोल्ने विद्यार्थी तामाङ भाषामा प्रश्न गर्दा उत्साहित हुदै उत्तर दिएको पाइयो ।

लक्ष्य अनुरुप तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको प्रयोग गर्ने नसकेको देखिन्छ । तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको अवधारणा अनुरुप लक्ष्य र उद्देश्यलाई प्राप्त गर्न स्रोत व्यक्ति, प्रधानाध्यापक, विषय शिक्षक, अभिभावक, विद्यार्थीले गर्नुपर्ने भूमिका अनुरुपको कार्य गर्नुपर्छ ।

विषय सूची

सिफारिस पत्र I

स्वीकृति पत्र II

कृतज्ञता शोधसार III

शोध सार IV

विषयसूचि V-VI

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमी 1

१.१.१ तामाङ जातिको परिचय 3

१.२ समस्याको कथन 4

१.३ अध्ययनको महत्व 5

१.४ अध्ययनको उद्देश्य 7

१.५ अनुसन्धनात्मक प्रश्नहरु 7

१.६ अध्ययनको सीमा 7

परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको सिंहावलोकन तथा सैद्धान्तिक खाका

२.१ सम्बन्धित साहित्यको सिंहावलोकन 8

२.२ सैद्धान्तिक अवधारणा 11

२.३ अवधारणात्मक ढाँचा 14

२.४ शैक्षिक उपादेयता 15

परिच्छेद तीन : अध्ययन विधि

३.१ अनुसन्धानको रुपरेखा 16

३.२ नमूना छनोट 17

३.३ तथ्यांकका स्रोतहरु 17

३.४ साधनहरुको निर्माण 17

३.४.१ प्रश्नावली 17

३.४.२ कक्षा लवलोकन फारम १७

३.५ साधनको विश्वसनीयता र वैत्रता १८

३.६ तथ्यांक विश्लेषण प्रक्रिया १८

३.७ तथ्याङ्क विश्लेषण प्रकृया १८

परिच्छेद चार : तथ्याङ्क व्याख्या र विश्लेषण

४.१ तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रमको औचित्य १९

४.२ तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रम प्रयोगको अवस्था २२

४.३ सरोकारवालाहरुको भूमिका २८

४.३.१ स्रोत व्यक्तिको भूमिका २८

४.३.२ प्रधानाध्यापकको भूमिका २९

४.३.३ शिक्षकको भूमिका ३०

४.३.४ अभिभावकको भूमिका ३१

४.३.५ विद्यार्थीको भूमिका ३२

४.४ मातृभाषा पाठ्यक्रम विषयको प्रयोगमा देखापरेका समस्याहरु ३२

४.५ तामाङ मातृभाषा पाठ्यक्रम प्रयोगमा देखापरेका समस्या समाधानका उपायहरु ३३

परिच्छेद पाँच

प्राप्ति, निष्कर्ष र सुझाव

५.१ प्राप्ति ३५

५.२ निष्कर्ष ३६

५.३ सुझाव ३७

सन्दर्भग्रन्थ

अनुसूचीहरु